

Karkearakeisten happamien sulfaattimaiden erityispiirteet

Valokuva: Stefan Mattbäck

Stefan Mattbäck^{1,2}, Anton Boman², Andreas Sandfält¹, Jaakko Auri², and Peter Österholm¹

¹ Åbo Akademi, Geologi och Mineralogi, FI-20500 Åbo

² Geologian Tutkimuskeskus, FI-02151 Espoo

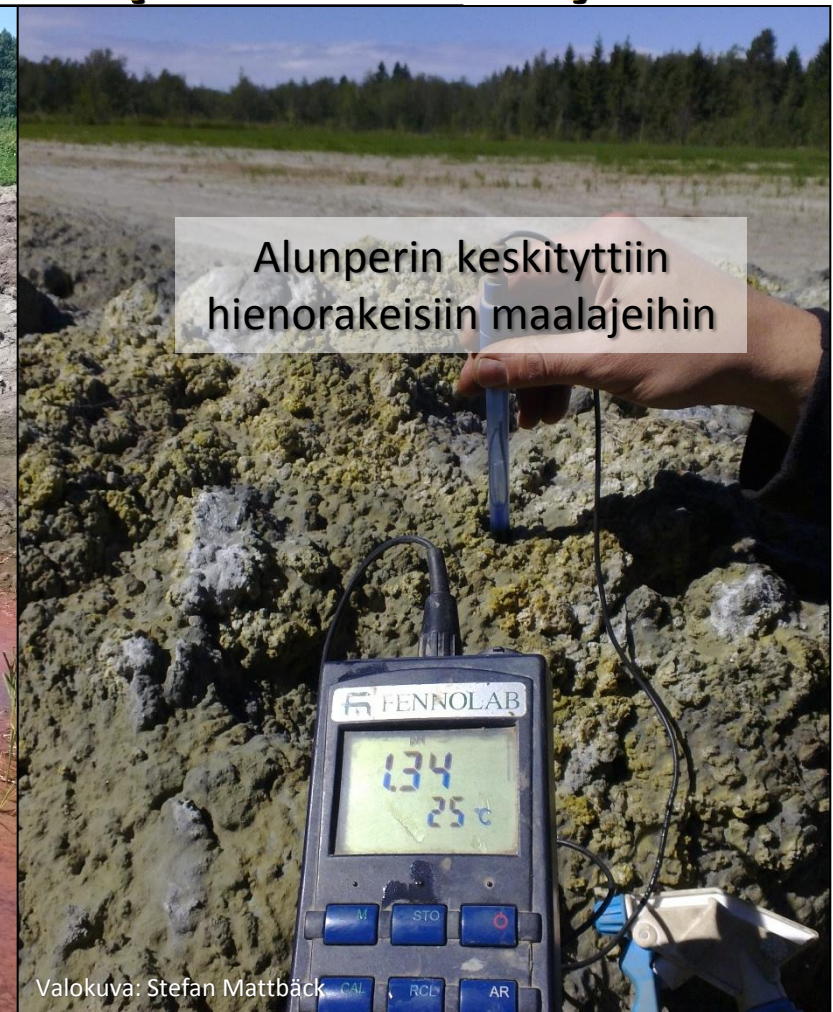
Suomen happamat sulfaattimaat (HS-maat)

Valtakunnallinen kartoitus aloitettiin 2009

Noin 3.000km²

Alunperin keskityttiin hienorakeisiin maalajeihin

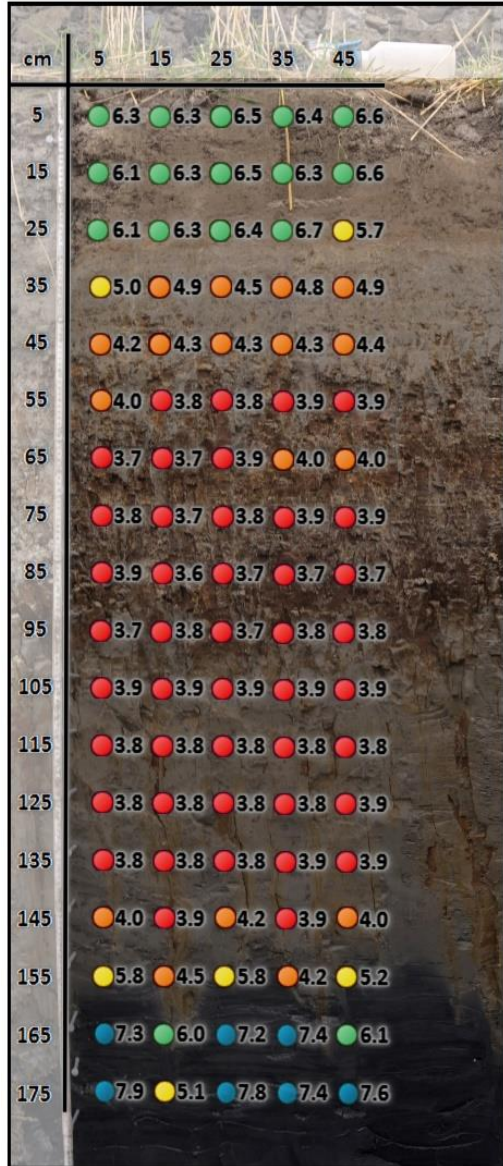
Valokuva: Peter Österholm

Valokuva: Stefan Mattbäck

Valokuva: Stefan Mattbäck

Hienorakeiset vs. Karkearakeiset HS-maat

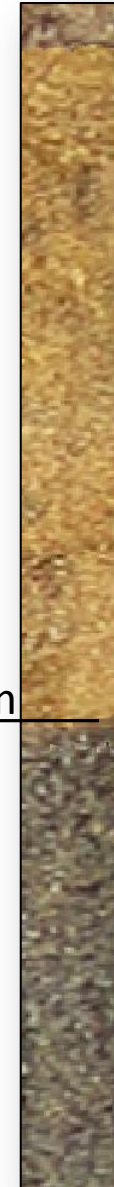

B-horisontti, hapettunut (hapan)

Maasto-pH 3.5 – 4.0
 Sulfidirikki 0.01 – 0.1%
 Asiditeetti 50 – 100 mmol/kg

C-horisontti, pelkistynyt

Korkea maasto-pH
 Inkubaatio-pH 3.0 – 4.0
 Sulfidirikki 0.5 – 1.0%
 Asiditeetti 100 – 200 mmol/kg

B-horisontti, hapettunut (hapan?)

Maasto-pH < 4.0
 Sulfidirikki < 0.01%
 Asiditeetti 0 – 5 mmol/kg

C-horisontti, pelkistynyt

Korkea maasto-pH
 Inkubaatio-pH 3.0 – 4.0
 Sulfidirikki 0.01 – 0.1%
 Asiditeetti 10 – 20 mmol/kg

Picture by: Stefan Mattbäck and Krister Dalhem

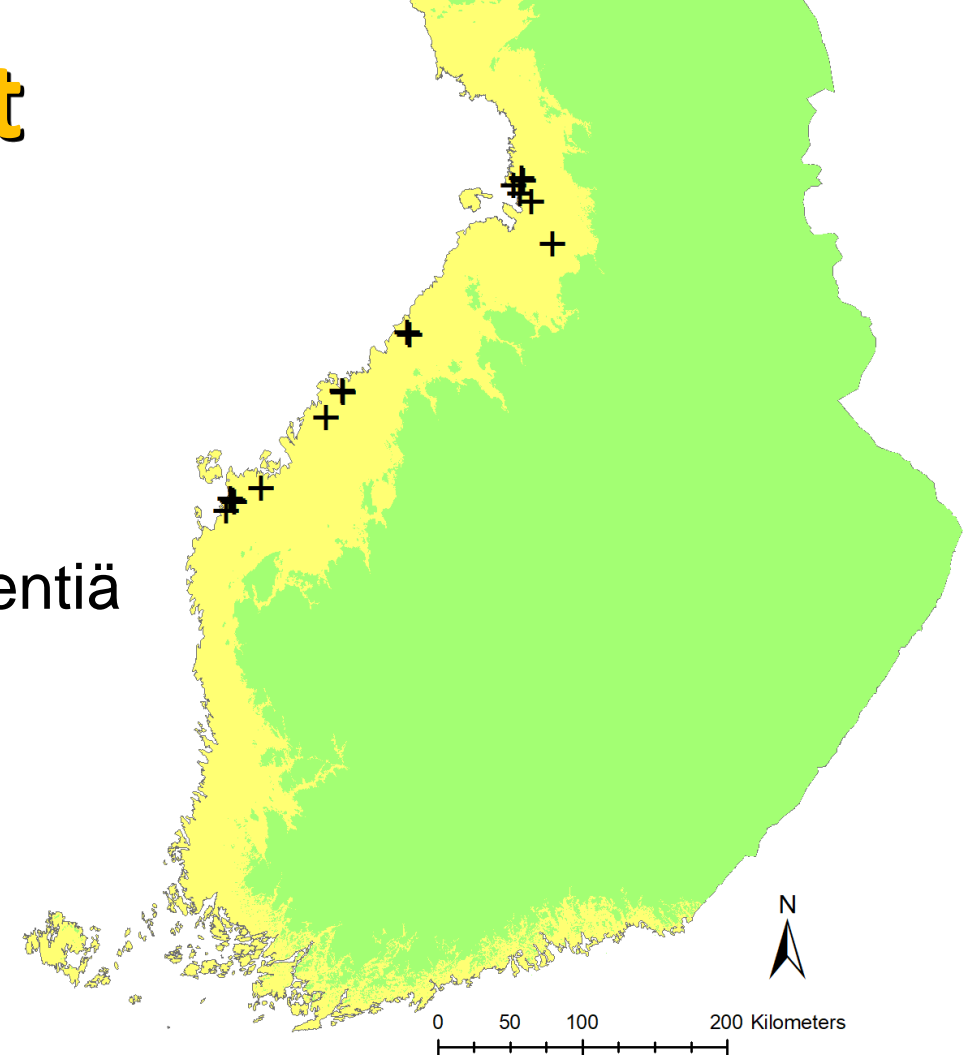
Menetelmät

Näytteenotto

- 5 karkearekeista ($>63\mu\text{m}$) HS profiilia
- 4 karkearekeista ($>63\mu\text{m}$) ei-HS profiilia
- 3 ”perinteistä” hienorakeista ($<63\mu\text{m}$) HS profiilia
- 3 sulfidipitoista hienorakeista ($<63\mu\text{m}$) merisedimenttiä

Jokaisesta näytteenottopaikkasta

- Maasto-pH, inkubaatio-pH ja elementit (metallit)
  - 20 cm näyteosat
- Yksi näyte B-horisontista ja yksi C-horisontista
  - Merisedimentissä ei B-horisonttia

”Let the soil speak for itself!”

-David Dent

Valokuva: Stefan Mattbäck

pH (maasto ja inkubaatio)

- Mitataan suoraan kosteasta maaperästä
- Creeper et al., 2012

Asiditeetti (TIA)

- Österholm et al., 2016

Sulfidipitoisuus (rikkispesiaatio)

- Dalhem et al., in prep.

Liutuskokeet

- Mod. EN 12457-2 (cf. Åström ja Björklund, 1997)

"Antaa maaperä itte puhua!"

-Stefan Mattbäck (vapaa käännös)

pH (maasto ja inkubaatio)

- Mitataan suoraan kosteasta maaperästä
- Creeper et al., 2012

Asiditeetti (TIA)

- Österholm et al., 2016

Sulfidipitoisuus (rikkispesiaatio)

- Dalhem et al., in prep.

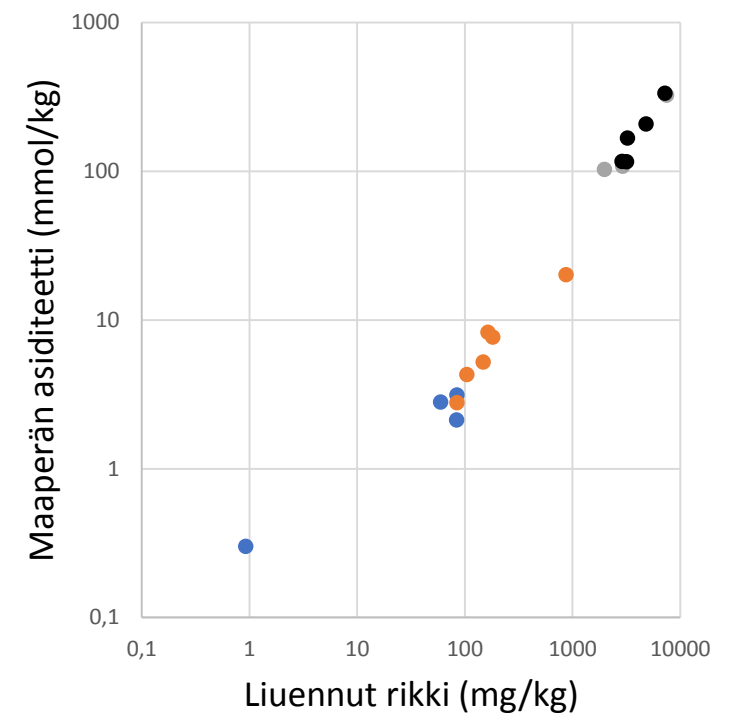
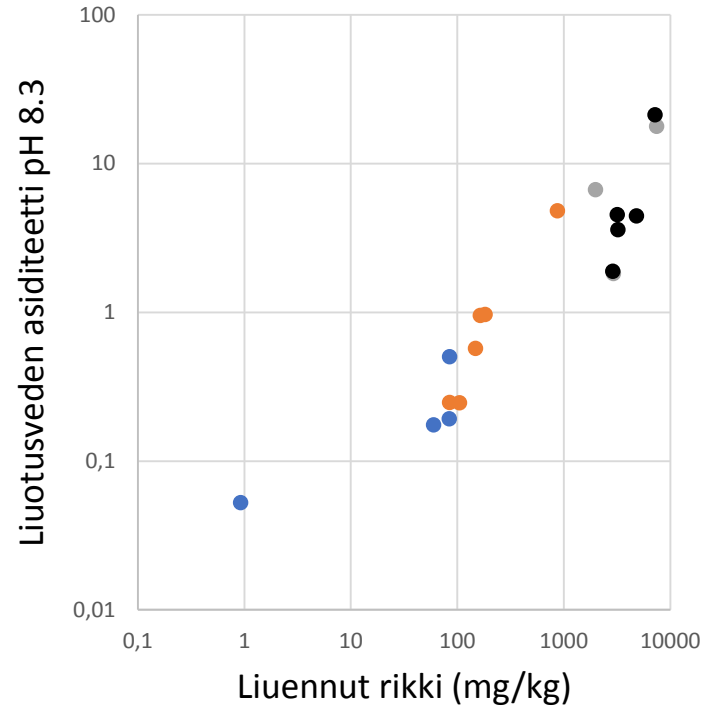
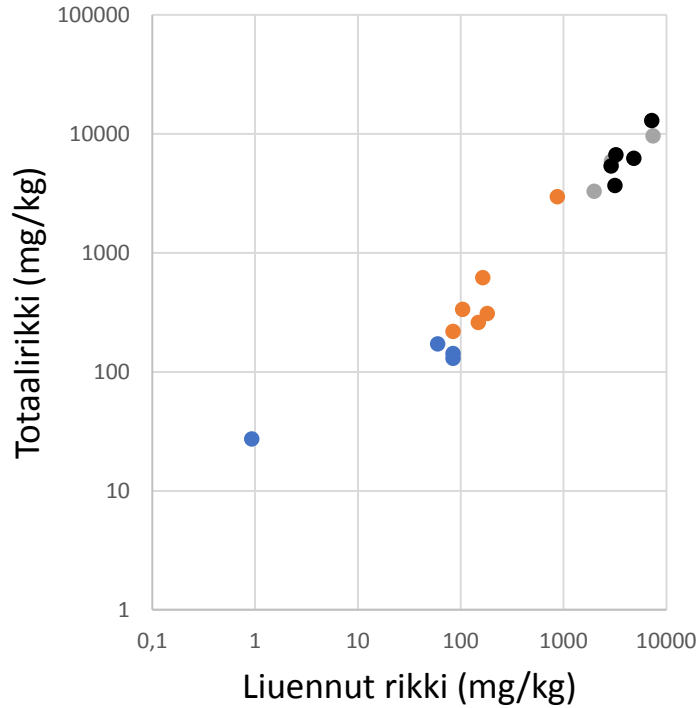
Liutuskokeet

- Mod. EN 12457-2 (cf. Åström ja Björklund, 1997)

Asiditeetin liuotus

Pelkistynyt maannoskerros (C-horisontti) 16-viikon inkubaation jälkeen

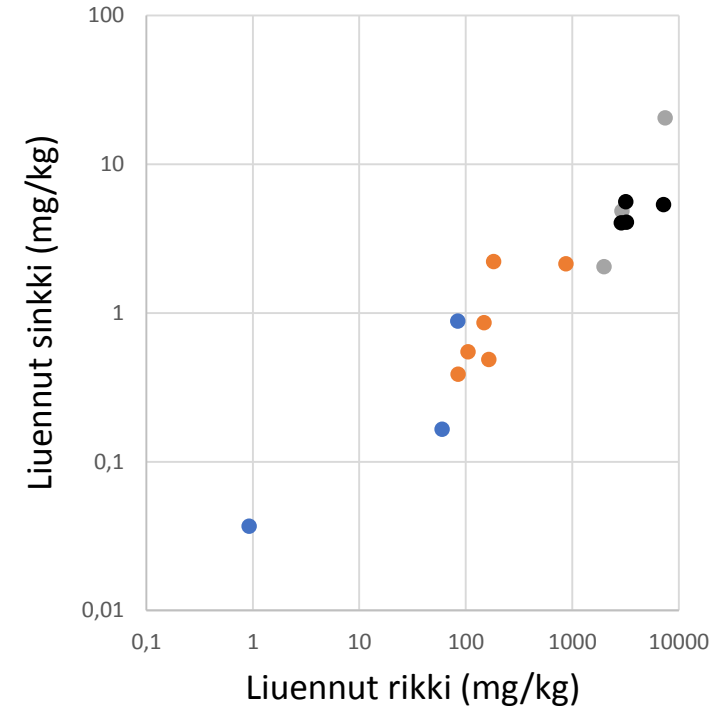
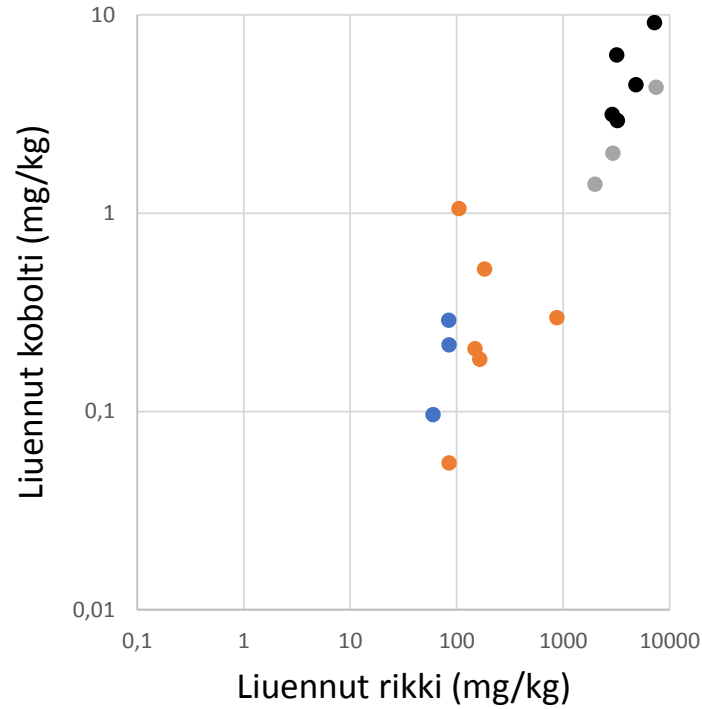
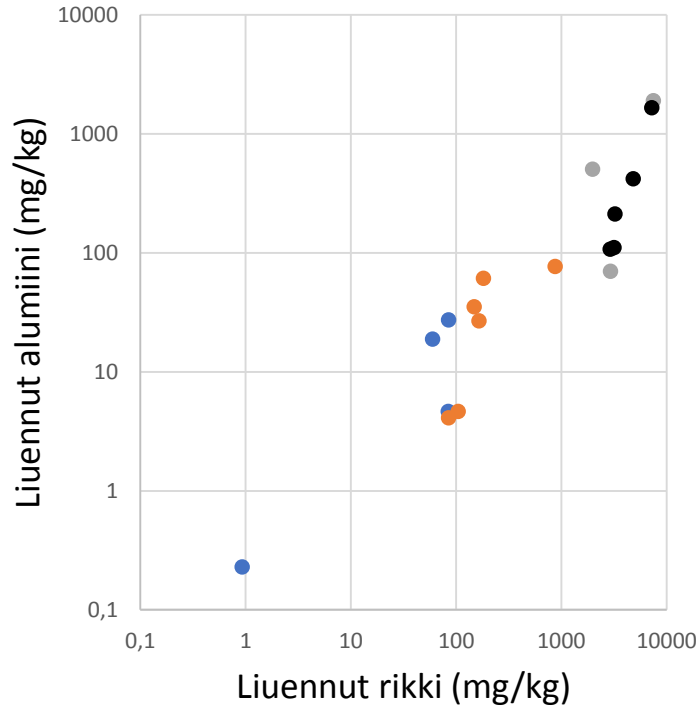
- karkearakeinen, ei HS-maa
- karkearakeinen HS-maa
- hienorakeinen ”perinteinen” HS-maa
- sulfidipitoinen merisedimentti

Metallien liuotus

Pelkistynyt maannoskerros (C-horisontti) 16-viikon inkubaation jälkeen

- karkearakeinen, ei HS-maa
- karkearakeinen HS-maa
- hienorakeinen "perinteinen" HS-maa
- sulfidipitoinen merisedimentti

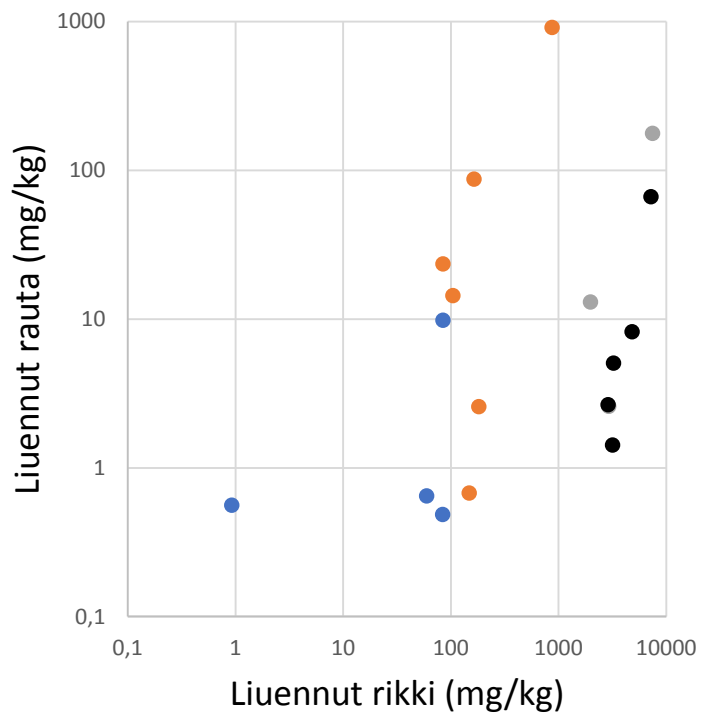

Pelkistynyt maannoskerros (C-horisontti)

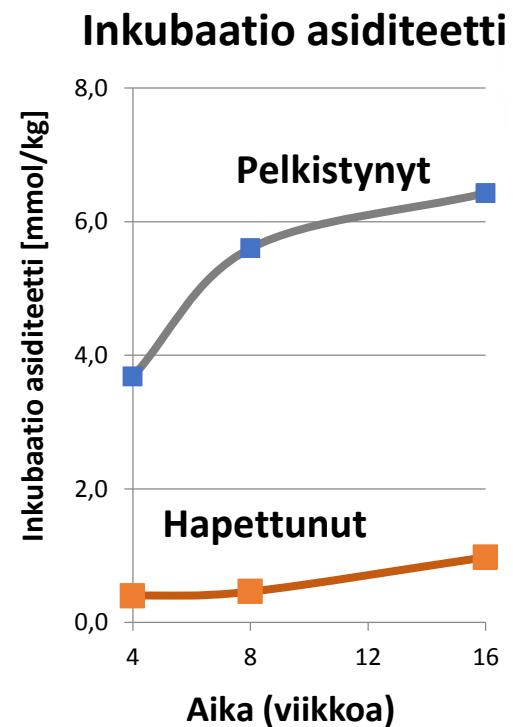
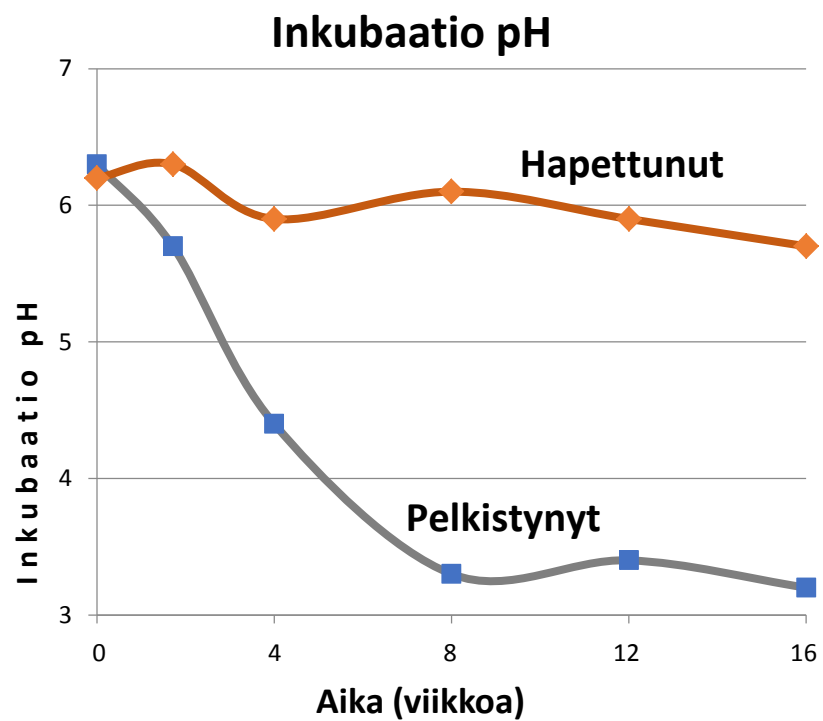
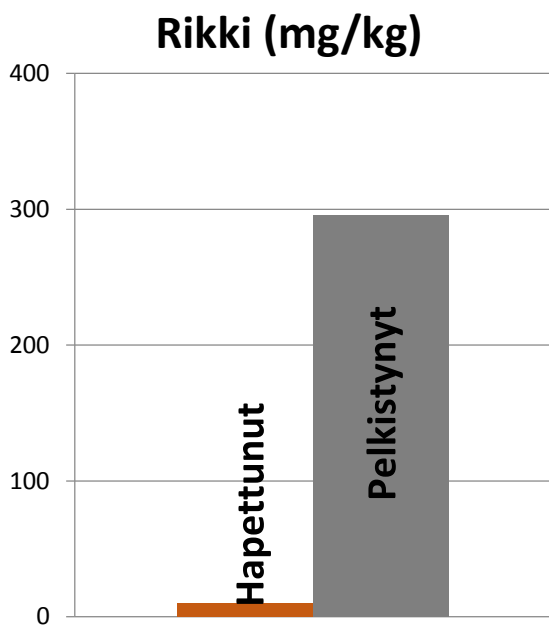
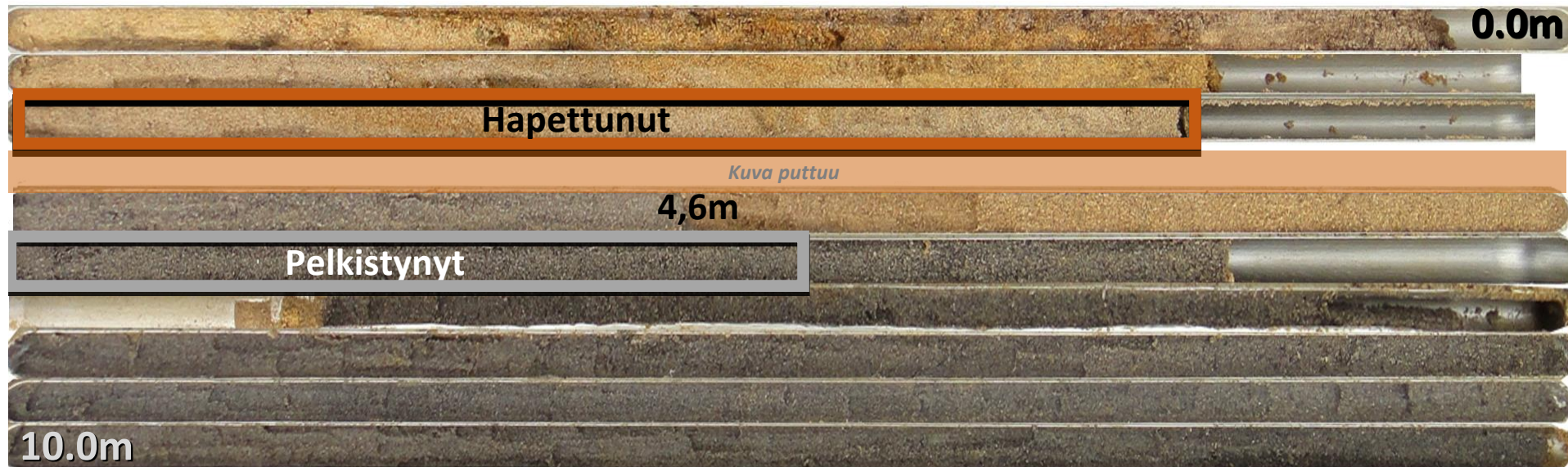
16-viikon inkubaation jälkeen

- karkearakeinen, ei HS-maa
- karkearakeinen HS-maa
- hienorakeinen ”perinteinen” HS-maa
- sulfidipitoinen merisedimentti

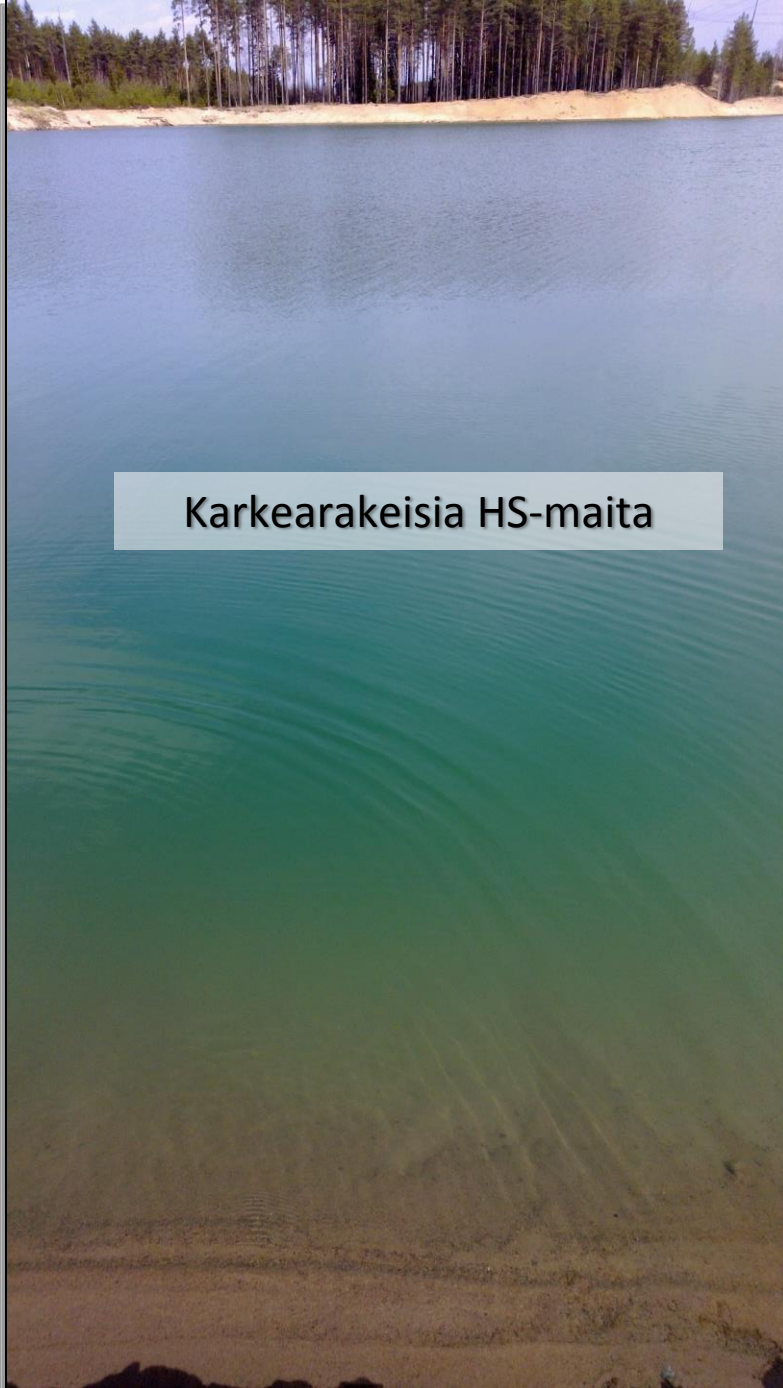

Valokuvat: Stefan Mattbäck

Karkearakeisia HS-maita

Vedessä korkeat metallipitoisuudet

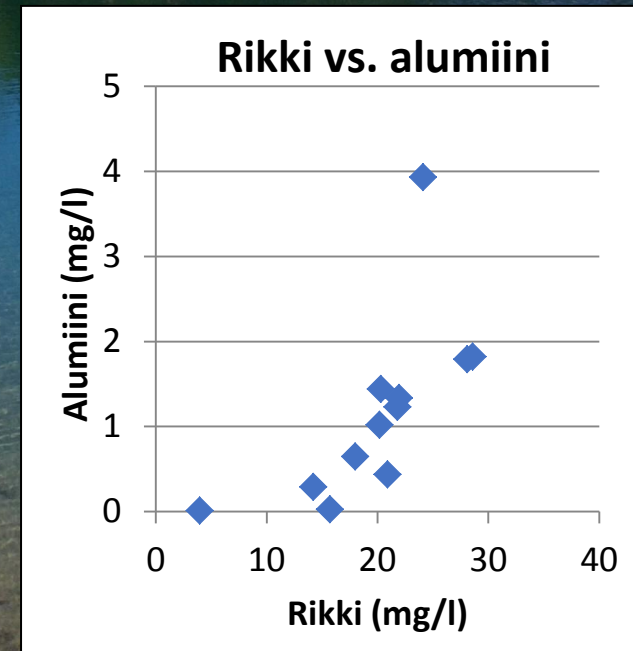
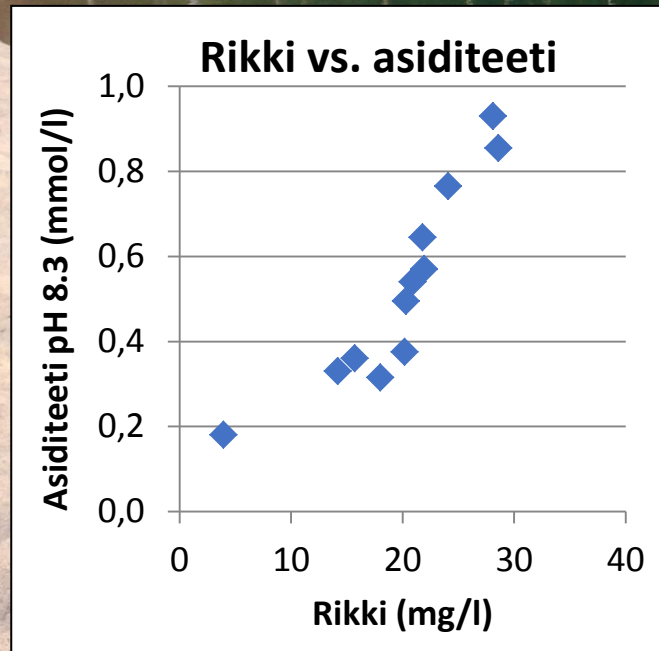

Happamia hiekkamonttuja

Hiekkamonttujen vesikemia

- Al, As, Cr, Cu, Mg, Ni, Pb, ja Zn korreloi rikin kanssa
- Al, Cd, Mn, Ni, Se, S ja Zn mediaaniarvot 10x korkeampi kuin taustaarvot ($n=1160$, *Geokemian atlas*)

Johtopäätökset

**Karkeassa happamassa sulfaattimaasa hapanta
B-horisonttia EI yleensä löydy!**

Mutta...

**Pelkistynyt maa-aines (C-horisontti)
voi aiheuttaa isoja ongelmia**

Johtopäätökset

Hienorakeiset ”perinteiset” HS-maat ovat ne pahimmat!

Johtopäätökset

Hienorakeiset ”perinteiset” HS-maat ovat ne pahimmat!

Mutta...

Johtopäätökset

Hienorakeiset ”perinteiset” HS-maat ovat ne pahimmat!

Mutta...

Karkearakeiset HS-maat ovat todella ongelmallisia jos...

Johtopäätökset

Hienorakeiset ”perinteiset” HS-maat ovat ne pahimmat!

Mutta...

Karkearakeiset HS-maat ovat todella ongelmallisia jos...

- ...inkubaatio-pH laskee liian matalaksi

Johtopäätökset

Hienorakeiset ”perinteiset” HS-maat ovat ne pahimmat!

Mutta...

Karkearakeiset HS-maat ovat todella ongelmallisia jos...

- ...inkubaatio-pH laskee liian matalaksi
- ...asiditeetti on liian korkea

Johtopäätökset

Hienorakeiset ”perinteiset” HS-maat ovat ne pahimmat!

Mutta...

Karkearakeiset HS-maat ovat todella ongelmallisia jos...

- ...inkubaatio-pH laskee liian matalaksi
- ...asiditeetti on liian korkea
- ...sulfidipitoisuus ylittää 0.01% (moninkertaisesti!)

Johtopäätökset

Hienorakeiset ”perinteiset” HS-maat ovat ne pahimmat!

Mutta...

Karkearakeiset HS-maat ovat todella ongelmallisia jos...

- ...inkubaatio-pH laskee liian matalaksi
- ...asiditeetti on liian korkea
- ...sulfidipitoisuus ylittää 0.01% (moninkertaisesti!)

Karkearakeiset HS-maat jotka eivät täytä näitä kriteerejä ovat kuitenkin happamia sulfaattimaita! Mutta todennäköisesti pystymme jakamaan karkearakeiset HS-maat (ainakin) kahteen eri ryhmään.

Kiitos!
Tack!
Thank you!